

2. Банківський менеджмент: Навч. Посібник / За ред. О.А. Кириченка. – К.: Знання-Прес, 2002. – 438 с.
3. Колесникова Н.И., Московкин В.М. Матричный анализ товарно-страновой структуры внешней торговли: на примере Украины и стран ЕС // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 3. – С.26-36.
4. Новий етап розвитку банківської системи України: зростання участі іноземних інвесторів: монографія/[Смовженко Т., Кіреєв О., Другов О. та ін.]; під ред. Т.С. Смовженко. – К.: УБСНБУ, 2008. – 231с.
5. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) / Под ред. доктора экон. наук, профессор О.И. Лаврушина. – М: Юристь, 2003 – 688 с.
6. Сучасні аспекти зовнішньоекономічної діяльності України [Електронний ресурс] <http://www.info-works.com.ua/all/ZED/4365.html>
7. Україна обрала курс на економізацію зовнішньої політики [Електронний ресурс] <http://euroatlantica.info/index.php?id=5314>

УДК 336.221.24

ФАКТОРИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА, ЇХНЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

Бездітко Ю.М. - к.е.н., доцент, Херсонський НТУ

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність суб'єктів малого підприємництва – складний довготривалий процес, який включає в себе ряд етапів, починаючи із формування привабливого інвестиційного середовища в секторі малого підприємництва і закінчуючи отриманням інвестиційного результату, та вирішення значної кількості різноманітних задач, які охоплюють усі сторони фінансово-господарської діяльності як малих підприємств - суб'єктів господарювання, так і економіки держави в цілому. Важливою складовою в процесі інвестиційної діяльності підприємств малого бізнесу є визначення їх інвестиційної привабливості, яка є важливим фактором, що сприяє притоку інвестицій як в окремі галузі виробництва чи території, так і до окремих суб'єктів фінансово-господарської діяльності. Визначення окремих якісних характеристик і кількісних показників інвестиційної привабливості дає можливість не тільки констатувати їх як факт, але і відповідним чином регулювати, створюючи позитивні привабливі характеристики

Стан вивчення питання. Визначенню інвестиційної привабливості підприємств різних форм власності і галузей економіки, окремих територій, країн у цілому приділяється значна увага як у вітчизняних, так і в зарубіжних виданнях. Значну увагу цьому питанню приділяло ряд науковців, серед яких слід виділити А.І.Бланка, Л.І.Буряка, Г.А. Ігольнікова, Б.А.Карпінського, М.І.Крупку, Є.Г.Петрушева, А.М.Поддєрьогіна, К.Л.Ткаченка, С. Цакунова. Розроблено значну кількість методик, які дають можливість визначити інвестиційну приваб-

ливість держави, регіонів, галузей економіки, окремих суб'єктів фінансово-економічних відносин. У той же час, суб'єкти малого підприємництва, як важливий сектор розвитку економіки країни, знаходиться поза увагою дослідження як теорії, так і практики їх інвестиційної діяльності. А це питання є важливим і актуальним, оскільки, як свідчить світовий досвід, сектор малого підприємництва відіграє важливу роль у розвитку економіки країн з ринковою економікою, незалежно від їх політичного устрою, і водночас, має багато особливостей в організаційній структурі, у взаємовідносинах із органами влади різних рівнів, у фінансово-господарській діяльності, які впливають на їх інвестиційну діяльність.

Завдання дослідження. Метою даної роботи є виокремлення показників, які характеризують інвестиційну привабливість суб'єктів малого підприємництва з урахуванням особливостей їх фінансово-господарської діяльності.

Результати досліджень. Підприємства, які підпадають під визначення „малих підприємств”, мають значну кількість особливих, притаманних тільки їм, характеристик, які, відображаючись у їх повсякденній фінансово-господарській діяльності, накладають свій відбиток і на їхню інвестиційну діяльність [1]. Існуючі методики оцінки інвестиційної привабливості великих підприємств в основному прийнятні і для сектора малого підприємництва, однак вагові акценти в розглянутих методиках, на нашу думку, повинні бути зсунуті на регіональний рівень.

Звичайно, інвестиційний клімат у державі суттєво впливає на інвестиційну привабливість малих підприємств. Політична стабільність, визначення основних пріоритетів діяльності держави, правонаступність, стабільна законодавча база, особливо, що стосується сфери оподаткування, ліцензійної та дозвільної діяльності, відношення до сфери малого підприємництва та формування позитивного іміджу підприємця як рівноправного партнера на внутрішньому економічному просторі – усе це важливі фактори, без позитивного вирішення яких сектор малого підприємництва в державі розвиватись практично не може.

Однак стосовно нинішнього стану розвитку економіки України, зовнішній імідж держави практично не впливає на розвиток сфери малого підприємництва. Більше того, саме стан розвитку малого бізнесу характеризує, наскільки в економіці України діють ринкові механізми, чи створене конкурентне середовище, який рівень політичної та економічної свободи, наскільки захищена приватна власність. Тому зовнішні рейтинги, розроблені провідними економічними виданнями та рейтинговими агентствами, необхідно спрямувати на внутрішнє економіко – політичне середовище і використовувати його не як визначення інвестиційної привабливості сектора малого підприємництва для зовнішніх інвесторів, а як показник створення необхідних умов для динамічного розвитку сектора малого бізнесу в середині держави.

Визначальним, на нашу думку, фактором у визначенні інвестиційної привабливості малого підприємництва є визначення інвестиційної привабливості окремих регіонів стосовно їх діяльності, спрямованої на створення інфраструктури підтримки малого підприємництва, забезпечення доступу суб'єктів малого бізнесу до фінансових, сировинних, майнових, інформаційних та інших видів ресурсів, створення навколо малого підприємництва сприятливого психологічного та морального середовища. Це пояснюється тим, що діяльність малого

бізнесу в основному концентрується на території окремих регіонів, що обумовлено специфікою їх організаційної та фінансово-господарської діяльності.

Для оцінки інвестиційної привабливості малого підприємництва, урахувавши специфіку їх організації та фінансово – господарської діяльності, ми пропонуємо використовувати такі показники, розмістивши їх в порядку зниження вагомості та впливу на оцінку інвестиційної привабливості суб'єктів малого підприємництва:

- оцінка перспектив розвитку сфери діяльності, яка є головною для даного суб'єкта малого підприємництва;

- аналіз фінансового стану підприємства;

- оцінка грошових потоків підприємства;

- професійні та моральні якості керівника малого підприємства;

- оцінка стадії життєвого циклу підприємства [2].

На нашу думку, головним фактором, який впливає на інвестиційну привабливість суб'єктів малого підприємництва, є оцінка перспектив їх розвитку та прибутковості.

У свою чергу, перспективи розвитку бізнесу малого підприємства теж є комплексним поняттям, яке включає в себе значну кількість факторів, від яких, за великим рахунком, і залежить стабільність та перспектива розвитку бізнесу, наприклад:

1. Яка соціальна значущість бізнесу суб'єкта малого підприємництва, як вона може змінюватись протягом певного періоду, наскільки вона піддається впливу зовнішніх чинників. Наприклад, виготовлення та реалізація продуктів харчування є досить стабільною сферою діяльності, яка базується на певних стереотипах, традиціях, уподобаннях населення, і які змінюються поступово, без різких змін. Те ж саме можна сказати про перукарський бізнес чи надання побутових послуг. Таку діяльність можна з великою ймовірністю спрогнозувати, та спланувати. У той же час, виготовлення та реалізація модного одягу значно підпадає під зовнішній вплив, який украй важко передбачити.

2. В якому місці розташований бізнес, яка кількість потенційних споживачів продукту даного підприємства.

3. Які технології та обладнання передбачається використовувати, наскільки вони є прогресивними та продуктивними.

4. Продукція підприємства буде користуватись постійним попитом чи має сезонний характер тощо.

Таким чином, якщо мале підприємство має стабільну перспективу, яка мало схильна до впливу зовнішніх чинників, то таке підприємство можна вважати інвестиційно привабливим.

Важливим фактором оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання є визначення їх фінансового стану. Однак стосовно малих підприємств, використання фінансових показників не є об'єктивним. Практика свідчить, що проведення аналізу з використанням офіційної фінансової звітності не завжди є коректним і часто не відображає реальний фінансовий стан малого підприємства, оскільки в сучасних умовах економіки України певна частина оборотів підприємства не знаходить свого відображення в офіційній звітності. У даному контексті не мається на увазі використання тіньових схем і приховування доходів. Просто специфіка діяльності малих підприємств часто-густо перед-

бачає використання у виробничій діяльності власного майна, вартість якого відображати в офіційній звітності було б не коректним. Крім того, така методика аналізу більше підходить для оцінки суб'єктів малого підприємництва, які успішно діють на ринку не менше п'яти років, сформували відносно стабільні основні та обігові фонди та грошові потоки. Звичайно, з цього правила є окремі винятки, однак фінансовий стан переважної більшості малих підприємств у період їх становлення є вкрай нестабільним і об'єктивно не може характеризувати перспектив їх розвитку.

Важливу роль в оцінці інвестиційної привабливості суб'єктів малого підприємництва відіграє аналіз стабільності джерел і динаміки грошових потоків за попередні періоди, зокрема:

- за рахунок яких джерел формуються вхідні грошові потоки, наскільки вони стабільні. Особливу роль відіграє власні це кошти, чи запозичені, джерела їх походження легальні чи мають сумнівну основу тощо;

- наскільки оптимальні вихідні грошові потоки, особливо співвідношення між накопиченням та споживанням;

- позитивний чи негативний грошовий потік формується в результаті, яка періодичність зміни його динаміки та абсолютної величини.

Не менш важливим в даному контексті є оцінка ділових та моральних якостей керівника підприємства. Значну роль відіграє той факт, чи є керівник підприємства і його власником, чи він запрошений менеджер, адже відомо, що власник підприємства буде ставитись до виконання своїх обов'язків більш відповідально та з більшою наполегливістю. Важливим фактом в інвестиційній привабливості суб'єкта малого підприємництва є рівень і фаховість освіти, наявність досвіду, моральні якості, оскільки інвестиційні кошти часто надаються не малому підприємству як суб'єкту господарювання, а під конкретну особу.

Важливим фактором в оцінці інвестиційної привабливості малих підприємств є оцінка стадії життєвого циклу розвитку підприємства. Особливість впливу даного фактора полягає в тому, що діяльність малих підприємств в перші 3 - 5 років є вкрай нестабільною. Статистика свідчить, що в перший рік своєї діяльності з різних причин самоліквідуються до 50% новостворених малих підприємств. Через 5 років їх залишається не більше 25%. Тому інвестування в новостворені підприємства є вкрай ризиковою справою. Таким чином, інвестиційна привабливість малих підприємств залежно від стадії життєвого циклу різко зростає особливо в перші 5 років і досягає свого максимуму на 10 – 15 рік свого розвитку.

Слід відзначити особливість інвестиційної привабливості малих підприємств при створенні холдингів чи організації великими підприємствами мережі технологічно об'єднаних малих підприємств на умовах підряду та субпідряду. Такі об'єднання практикуються в економічно розвинених країнах, коли при виробництві складної продукції широко використовується кооперація. Інколи використовується об'єднання технологічно залежних малих підприємств з метою їх подальшої перепродажі. У цьому випадку інвестиційна привабливість малого підприємства, яке входить до відповідного об'єднання, визначається в першу чергу важливістю його продукції чи особливими функціями в системі об'єднання. Це може бути унікальність продукції, особливі технології виробництва, „ноу-хау”, які будуть справляти значний позитивний ефект на кінцевий

результат діяльності всього створюваного виробничо-технологічного ланцюгу. Фінансовий стан малого підприємства в даному випадку визначається лише з метою оцінки його вартості в процесі його поглинання великим підприємством.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що до основних показників, які впливають на інвестиційну привабливість суб'єктів малого підприємництва необхідно віднести: оцінку перспектив розвитку сфери діяльності малого підприємництва; аналіз його фінансового стану з урахуванням використаних ресурсів, які не враховані у фінансовій звітності; оцінки грошових потоків підприємства; професійних, моральних якостей керівника малого підприємства та його статусу власника підприємства чи найманого менеджера; оцінки стадії життєвого циклу підприємства.

Слід зауважити, що перелічені фактори при оцінці інвестиційної привабливості суб'єкта малого підприємництва необхідно розглядати в комплексі, ранжування їх може змінюватись залежно від галузей діяльності та об'єктів оцінки. Крім того, приведені показники потребують математичного наповнення та обґрунтування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бездітко Ю.М. Особливості фінансового забезпечення інвестиційної діяльності малих підприємств. Вісник Херсонського національного технічного університету №1 (40). / Ю.М.Бездітко. Херсон: 2011 р.
2. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия. / И.А.Бланк. – К.: Ника – Центр, Эльга, 2003. – 480 с.
3. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. / З.С. Варналій – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 277
4. Виноградська А.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник. Друге видання перероблене і доповнене./ А.М.Виноградська. – К.: Кондор, 2005. – 544 с.

УДК: 634.8:663.2/339.13

ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бугара А.М. – здобувач Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет»

Постановка проблеми. Виноробний підкомплекс – важлива складова АПК України і особливо АР Крим. Виноробство – стратегічна галузь автономної республіки, яка має сприятливі для його розвитку природно-економічні умови. Саме вони історично забезпечували їй одержання значних сум коштів до держбюджету. Однак слід визнати, що обсяги вироблюваної тут винопродукції останніми роками є значно меншими, ніж раніше. Це є результатом впливу низки негативних явищ, серед яких: істотне скорочення площ виноградників; втрата конкурентних позицій вітчизняних виноробних формувань як на внутрішньому,